

Grimstad, 26.01.2021

Høringsuttalelse – forslag om endring i prosessregelverket (signaturløsninger, forkynnelse mv.)

Stine Sofies Stiftelse arbeider for en barndom uten vold og overgrep gjennom å forebygge og avdekke vold og seksuelle overgrep mot barn, samt ivareta barnet, deres pårørende og etterlatte. Stiftelsen arbeider mangfoldig med denne tematikken. Vi utvikler konkrete tiltak og arbeider rettspolitisk for å styrke rettsikkerheten til volds- og overgrepsutsatte barn og deres trygge omsorgspersoner. Vårt innspill vil avgrenses til de punkter i høringsnotatet som er av betydningen for denne gruppen.

Essens: I dette høringsnotatet foreslår justis- og beredskapsdepartementet å videreføre ulike tilpasninger i prosessregelverket, som ble iverksatt midlertidig som følge av covid-19.

1. Elektronisk forkynnelse og telefonforkynnelse

Forkynnelse er meddelelser fra offentlige myndigheter som gis parter og aktører i forbindelse med rettergangen. Forkynnelser skal gis på en formbunden måte, i samsvar med lovregler. Formålet er å sikre at informasjon kommer fram til rette vedkommende, at denne gjør seg kjent med informasjonen, og at man har bevis for at dette har skjedd og til hvilken tid. Under covid-19 utbruddet ble det åpnet for elektronisk forkynnelse (e-post eller digitalepostkasser; Altinn, Digipost ol..) og telefonforkynnelse av hensyn til smittevern. Departementet ønsker å videreføre denne ordningen som en permanent løsning, med visse justeringer.

1.1 Elektronisk forkynnelse

Stine Sofies Stiftelse er positiv til løsningen med elektroniske forkynnelser, så lenge det reguleres i lov eller forskrift hvem som har ansvar for å innhente korrekt kontaktinformasjon til partene, og at den

som innehar epost-adressen eller den digitale postkassen gjøres kjent med at forkynnelse vil skje til vedkommende adresse. Stiftelsen er opptatt av at fornærmede og etterlatte ikke skal gå glipp av viktig informasjon i saken, det samme gjelder for parter i foreldretvistsaker. Det kjennetegner begge disse sakstypene, at de ofte oppleves som personlig belastende for de involverte partene. I slike situasjoner kan det være utfordrende å få med seg prosesshandlinger og viktig informasjon. Vi mener derfor at dette må hensyntas dersom denne forkynnesmetoden skal gjøres permanent.

1.2 Telefonforkynnelse

Stine Sofies Stiftelse er skeptisk til løsningen med telefonforkynnelse. Departementet har selv trukket frem flere betenkeligheter, blant annet at det kan være vanskelig å vite om den man kontakter per telefon faktisk er rette vedkommende. Det foreslås å regulere at den som ringer opp skal kontrollere opplysninger som er egnet til å identifisere den man skal ha tak i slik som for eksempel å be om fødselsdato og at dette kommer til uttrykk i en eventuell regulering av adgangen til telefonforkynnelse.

Stiftelsen har erfaring med å samtale med pårørende til voldsutsatte barn på Stine Sofie Senteret gjennom vårt oppfølgingsteam og gjennom stiftelsens juridiske veiledningstjeneste. Vi vet at noen pårørende har vanskelig for å få med seg informasjonen som blir gitt, og mange ønsker det i tillegg skriftlig. Vi mener derfor det er viktig at informasjonen som gis ved telefonforkynnelse, i tillegg oversendes eller overbringes mottaker skriftlig, sammen med en bekreftelse på at når telefonforkynnelsen fant sted. Vi er for øvrig enige med departementet, i at telefonforkynnelse bør forbeholdes enkle forkynnelser. Det bør presiseres i loven hva som anses å være enkle forkynnelser.

2. Adgangen til fjernmøter og fjernavhør

Departementet foreslår lovendringer som åpner for at rådslagning mellom dommere, og votering i straffesaker i Høyesterett kan skje ved fjernmøte. Stiftelsen har ingen innvendinger mot disse forslagene. Departementet har i tillegg foretatt noen foreløpige vurderinger av spørsmålet om å utvide adgangen til fjernmøter og fjernavhør generelt. Her ser stiftelsen imidlertid flere betenkeligheter, og frykter at dette kan svekke fornærmede, etterlatte og andre parters rettigheter i både sivil- og straffesaksprosessen.

2.1 Straffesaker

Stiftelsen er i utgangspunktet positiv til bruk av fjernavhør og fjernmøter i straffesaker. Av erfaring vet vi at det kan være svært belastende for fornærmede og etterlatte å møte gjerningspersonen ved

fysisk oppmøte i retten og avlegge sin vitneforklaring med gjerningspersonen til stede. Samtidig vet vi at det har stor betydning for enkelte å ha muligheten til å være til stede. Per i dag har fornærmede og etterlatte gjennom straffeprosessloven § 93 c muligheten til å være til stede i rettsmøter og i fjernmøter. Det er viktig at denne ordningen videreføres. Når det gjelder den utvidede adgangen til fjernmøtebehandling i hoved- og ankeforhandling, mener vi dette må baseres på samtykke.

Departementet fremhever at det vil være naturlig at samtykkevilkåret retter seg mot påtalemyndighet og tiltalte, og at det kan tenkes at samtykkekravet også bør omfatte fornærmede og etterlatte med sivile krav i saken. Det skisseres også en mellomløsning som går ut på at fornærmede og etterlattes syn på fjernmøtebehandling skal innhentes før det fattes en avgjørelse. Stine Sofies Stiftelse mener samtykke til fjernmøtebehandling **må** innhentes fra fornærmede og etterlatte på samme måte som for påtalemyndighet og tiltalt. Vi mener videre at dette bør gjøres uavhengig av om fornærmede/etterlatte har et sivilt krav i saken.

Vi stiller oss for øvrig bak de opplistede forhold som vil være av betydning ved en konkret vurdering av om fjernmøte eller fjernavhør vil være forsvarlig. Departementet trekker frem sakens karakter, herunder kompleksitet, alvorlighetsgrad og varighet, omfanget av bevisførselen, hensynet til sakens opplysning og siktedes rettigheter, herunder om disse ivaretas på en tilfredsstillende måte i et fjernmøte. Stiftelsen vil oppfordre til at hensynet til fornærmede og etterlatte også inntas som en del av vurderingen, herunder om deres rettigheter ivaretas på en tilfredsstillende måte.

Betydningen av offentlighet i rettspleien trekkes også frem som et viktig hensyn som må ivaretas ved spørsmålet om utvidet adgang til fjernmøter og fjernavhør. Per i dag kan retten beslutte at pårørende, presse og publikum skal kunne overvære saken fra nærmere angitte steder, jf. straffeprosessloven § 93 c. Departementet trekker frem at dette krever at det tilrettelegges for møteoffentlighet ved å åpne for at pressen og allmennheten kan være overvære fjernmøter for eksempel ved strømming over internett eller lyd- og bildeoverføring fra andre rom. Stine Sofies Stiftelse mener offentlighet i rettspleien må sikres dersom det skal bli aktuelt med slike lovendringer. For det første er det viktig at pårørende til fornærmede og etterlatte får muligheten til å følge rettsforhandlingene. Det kan være en stor støtte for fornærmede og ha sine trygge omsorgspersoner og nettverk rundt seg slike saker. Videre mener vi det er av stor betydning at det åpnes for at både media og allmennheten får mulighet til å følge hoved- og ankeforhandlinger i straffesaker. I 2020 erfarte stiftelsen å få avslag på anmodningen om følge en hovedforhandling¹, fordi det digitale møterommet var overbelastet. Det var kun plass til et begrenset antall, hvor journalister fikk fortrinn. Som en ideell stiftelse som arbeider

¹ Sak 20-008090MED-GJOV

for voldsutsatte barn og unges rettsikkerhet, er det av stor betydning å kunne følge prinsipielt viktige saker. I saker med sensitivt innhold, slik som saker som gjelder vold, seksuelle overgrep og drap, bør allmennheten fortrinnsvis få muligheten til å være til stede ved lyd- og/eller bildeoverføring til andre rom, slik at det blir enklere å holde kontroll på at forbudet mot fotografering, lyd- og filmopptak i domstollovens § 131 a, blir overholdt.

2.2 Sivile saker

I dag er det adgang til å avholde rettsmøter helt eller delvis som fjernmøte når det er særskilt bestemt, eller når partene samtykker til det, jf. tvisteloven § 13-1 tredje ledd. Departementet er av den foreløpige oppfatning at økt bruk av fjernmøter i sivile saker vil være hensiktsmessig, og at det er grunn til å lempe helt eller delvis på kravet til samtykke fra partene i saken. Stiftelsen mener ordningen med samtykke bør videreføres. Eksempelvis har foreldretvistsaker og barnevernssaker stor betydning for partenes og ikke minst barnas liv, og det må etter vår mening ikke kunne fattes beslutning om fjernmøte uten partenes samtykke til dette.

Stiftelsen kan ikke se at departementet har vurdert hvordan økt bruk av fjernmøter og fjernavhør, vil påvirke barn og deres rettigheter i saker etter barneloven og barnevernloven. Vi mener at det må foretas grundige undersøkelser for å kartlegge hvilke konsekvenser økt bruk av spesielt fjernmøter vil ha for barn, herunder deres rett til å bli hørt, deres rett til å medvirke og generelt hvorvidt prosessen retter seg etter det som er til barnets beste.

Med vennlig hilsen

Ada Sofie Austegard

Generalsekretær

Stine Sofies Stiftelse

Malin Albrechtsen van der Hagen

Juridisk rådgiver

Stine Sofies Stiftelse